

Nationaal Archief
*Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap*

Nummer Toegang: 3.02.32

Inventaris van de inbeslaggenomen papieren van W.G.F. Bentinck van Rhoon

Versie: 25-10-2020

W.E. Meiboom

Nationaal Archief, Den Haag 1987

This finding aid is written in Dutch.

I N H O U D S O P G A V E

Beschrijving van het archief.....	5
Aanwijzingen voor de gebruiker.....	6
Openbaarheidsbeperkingen.....	6
Beperkingen aan het gebruik.....	6
Materiële beperkingen.....	6
Aanvraaginstructie.....	6
Citeerinstructie.....	6
Archiefvorming.....	7
Geschiedenis van de archiefvormer.....	7
Geschiedenis van het archiefbeheer.....	8
De verwerving van het archief.....	8
Inhoud en structuur van het archief.....	9
Inhoud.....	9
Ordering van het archief.....	9
Verwant materiaal.....	10
Beschikbaarheid van kopieën.....	10
Beschrijving van de series en archiefbestanddelen.....	11

BESCHRIJVING VAN HET ARCHIEF

Naam archiefblok:

Inbeslaggenomen Papieren W.G.F. Bentinck van Rhoon

Archiefbloknummer:

32927

Omvang:

31 inventarisnummer(s)2,00 meter

Taal van het archiefmateriaal:

Het merendeel der stukken is in het Nederlands, een aantal is in het Frans of Duits.

Soort archiefmateriaal:

Normale geschreven, getypte en gedrukte documenten, geen bijzondere handschriften.

Archiefdienst:

Nationaal Archief

Locatie:

Den Haag

Archiefvormers:

Bentinck van Rhoon, W.G.F.

Samenvatting van de inhoud van het archief:

Het archief van de inbeslaggenomen (na zijn arrestatie in 1795) stukken van de oranjegezinde politicus W.G.F. Bentinck van Rhoon bevat stukken uit de patriottentijd, waarvan vooral die over de woelige periode van 1786 tot 1789 interessant zijn. Daarnaast zijn er stukken betreffende de onrust elders in Europa en met betrekking tot Bentincks functie als ambtenaar en ruwaard van Putten.

Aanwijzingen voor de gebruiker

OPENBAARHEIDSBEPERKINGEN

Volledig openbaar.

BEPERKINGEN AAN HET GEBRUIK

Reproductie van originele bescheiden uit dit archief is, behoudens de algemene regels die gelden voor het kopiëren van stukken, niet aan beperkingen onderhevig. Er zijn geen beperkingen krachtens het auteursrecht.

MATERIËLE BEPERKINGEN

Het archief kent geen beperkingen voor het raadplegen van stukken als gevolg van slechte materiële staat.

AANVRAAGINSTRUCTIE

Openbare archiefstukken kunnen online worden aangevraagd en gereserveerd. U kunt dit ook via de terminals in de studiezaal van het Nationaal Archief doen. Om te kunnen reserveren dient u de volgende stappen te volgen:

1. [Creëer een account of log in.](#)
2. Selecteer in de archiefinventaris een archiefstuk.
3. Klik op 'Reserveer' en kies een tijdstip van inzage.

CITEERINSTRUCTIE

Bij het citeren in annotatie en verantwoording dient het archief tenminste éénmaal volledig en zonder afkortingen te worden vermeld. Daarna kan worden volstaan met verkorte aanhaling.

VOLLEDIG:

Nationaal Archief, Den Haag, Inbeslaggenomen Papieren W.G.F. Bentinck van Rhoon, nummer toegang 3.02.32, inventarisnummer ...

VERKORT:

NL-HaNA, Bentinck van Rhoon, 3.02.32, inv.nr. ...

Archiefvorming

GESCHIEDENIS VAN DE ARCHIEFVORMER

Willem Gustaaf Frederik, graaf Bentinck, heer van Varel, Kniphuizen, Rhoon en Pendrecht (21 juli 1762-22 oktober 1835) was lid van een belangrijk adellijk geslacht, dat bekend stond om zijn oranjegezindheid. Op 12 januari 1785 werd hij voor het eerst beschreven als lid van de Ridderschap van de Staten van Holland en West-Friesland, en werd hij benoemd als baljuw en schout van Den Haag. Na het vertrek van stadhouder prins Willem V uit Den Haag deed hij zowel openlijk als in het geheim alles wat in zijn vermogen lag om de terugkeer van de prins naar Den Haag te bereiken ¹. Hij richtte in Den Haag een orangesociëteit op als tegenhanger van de patriottische sociëteiten en organiseerde een "Vaderlands koffiekranse" waar openlijk voor de terugkeer van prins Willem V geijverd werd. Ook had hij waarschijnlijk de hand in het organiseren van een pro-oranje rekestroom aan de Staten van Holland in mei en september 1787 ². Na de terugkeer van prins Willem V in Den Haag in september 1787 en diens herstel in alle waardigheden, werd Willem Gustaaf Frederik beloond voor zijn ijver. Prins Willem V benoemde hem samen met Dirk Merens, lid van het Hof van Holland, tot een tweemans commissie die namens de stadhouder de wet moest verzetten in de steden van Holland en de anti-oranjegezinde elementen moest ontslaan. Hij ging hierbij zo onstuimig te werk, dat Willem V tegen L.P. van de Spiegel, de raadpensionaris van Holland verzucht moet hebben dat de benoeming van Bentinck in deze commissie hem altijd nagedragen zou worden ³.

In de periode 1787 tot 1795 was Bentinck een politieke factor van belang. Hij was lid van de Ridderschap van Holland, die na de Restauratie van 1787 meer macht had gekregen in Holland en goede banden had met prins Willem V. Uit de inbeslaggenomen papieren van Bentinck blijkt dat hij ook na het herstel van prins Willem V in 1787 een uitgebreide geheime correspondentie voerde ⁴. Het hoeft dan ook geen verwondering te wekken dat Bentinck na de omwenteling in 1795 gearresteerd werd.

De Provisionele Representanten - de opvolgers van de op 26 januari 1795 ontbonden Staten van Holland en West-Friesland - gaven aan het onder hen functionerende Comité van Algemeen Welzijn de opdracht Bentinck en de raadpensionaris van Holland, Laurens Pieter van de Spiegel, te arresteren. Deze opdracht werd op 4 februari 1795 uitgevoerd, waarna op 5 februari de beide heren gevangen gezet werden op de Kastelenij van Den Haag. Tevens werden hun papieren verzegeld en werd besloten wachtposten voor hun huizen te zetten ⁵.

Hoewel tot begin april 1795 nog overwogen wordt om geen onderzoek tegen hen beiden in hun papieren te laten instellen, aangezien de massa inbeslaggenomen papieren te groot is en men eigenlijk overweegt ze vast te houden, zonder beschuldiging tot "de vrede", besluiten de Provisionele Representanten op 14 april anders. Op die dag wordt een geheime resolutie aangenomen, waarin aangekondigd wordt, dat er een commissie van onderzoek naar het gedrag van de oude regenten zal worden ingesteld, om hen bij gebleken wanbeleid een eventuele schadevergoeding te laten betalen ⁶. Deze commissie, die naar het aantal leden de commissie van 24 heette, ving deze werkzaamheden aan op 17 augustus 1795 ⁷. Ondertussen zijn Bentinck en Van de Spiegel op 7 mei overgebracht naar een vleugel van Huis ten Bosch ⁸. De commissie onderzoekt ook de inbeslaggenomen papieren van Bentinck en brengt hierover uiteindelijk een concept-

1 -Van der Aa, A.J. Biografisch woordenboek der Nederlanden, Tweede dl., Haarlem 1855, p. 104, 105; Blok, P. J. en Molhuysen, P.C., Nieuw Nederlands Biografisch woordenboek, Eerste dl., Leiden 1911, p. 303-305.

2 -BVR, inv.nrs. 1-9.

3 -BVR, inv.nr. 14; RAZH, Archief van L.P. van de Spiegel, inv.nr. 326, p. 32, 33.

4 -BVR, inv.nrs. 14, 16, 18, 19, 21.

5 -PR, inv.nr. 127, besluiten van 4 en 5 februari 1795.

6 -PR, inv.nr. 127, besluiten van 6 en 8 april 1795; PR, inv.nr. 31, geheime resolutie van 14 april 1795.

7 -PR, inv.nr. 101 eerste vergadering op 17 augustus 1795.

8 -PR, inv.nr. 127 besluit van 7 mei 1795.

rapport uit op 5 december 1795. Op grond van dit concept-rapport wordt door de Provisionele Representanten besloten dat er geen mogelijkheid is tot strafrechterlijke vervolging van Van de Spiegel en van Bentinck, maar dat beiden in "politieke custodie" zullen blijven in de Gevangenpoort in Den Haag, waar ze sinds 14 oktober verblijven ⁹.

De commissie van 24 wordt op 21 januari 1796 gedechargeerd, waarna dezelfde dag een nieuwe commissie van 6 personen wordt ingesteld, om verder onderzoek in de papieren ten doen ¹⁰. De leden van de eerste commissie echter, die de papieren van Bentinck onder hun berusting hebben willen deze pas op 4 april 1796 overdragen aan de nieuwe commissie ¹¹. Als op 28 juni het Provinciaal Bestuur dan ook besluit om de commissie per 6 juli op te heffen en haar taak over te laten aan het Departement van Algemeen Welzijn, is er vrijwel niets onderzocht.

GESCHIEDENIS VAN HET ARCHIEFBEHEER

Op 28 en 30 september 1796 rapporteert het Provinciaal Comité aan het Provinciaal Bestuur over de overdracht van de papieren van Bentinck van 6 juli 1796. Op de bijgevoegde lijst staat inderdaad dat een kist met papieren van Bentinck is overgedragen en dat deze nog nader onderzoek behoeft ¹². Dit nader onderzoek is waarschijnlijk nooit ingesteld, anders was de orde die de Eerste Commissie (van 24) in de papieren had aangebracht, waarschijnlijk grondig verstoord geweest. Op 21 september 1798 wordt door het Intermediair Administratief Bestuur een personele commissie ingesteld, bestaande uit Romswinkel, van Bosse en Crayenschot om onderzoek te doen naar de verblijfplaats van de inbeslaggenomen papieren van Van de Spiegel, Fagel, de Gecommitteerde raden in het Noorderkwartier en Bentinck van Rhoon. Op 29 maart 1799 dus na de aan Van de Spiegel en Bentinck verleende amnestie op 20 december 1798 brengt deze commissie haar rapport uit aan het Intermediair Administratief Bestuur. Zij stellen vast dat een groot gedeelte van de papieren is zoek geraakt, maar dat op de kamers waar het IAB tot april 1798 gezeten had en die daarna inbeslaggenomen waren door de Eerste Kamer van het Wetgevend Lichaam, drie kisten met papieren waren achtergebleven. De Commissie geeft het IAB in overweging om aan de Eerste Kamer teruggave van deze drie kisten te verzoeken. Aldus wordt besloten ¹³. Wat de uitvoering van dit besluit betreft blijven we in het ongewisse. Noch uit het archief van de opvolgers van het IAB, - de Financiële Commissie en het Departementaal Bestuur van de Delf - noch uit het archief van de Eerste Kamer van het Wetgevend Lichaam blijkt iets over de teruggave. Toch moeten de papieren van Bentinck vóór de inventarisatie van Feijlbrief en Leupe rond 1876 teruggevoerd zijn bij de archieven uit de Franse tijd, aangezien de oude nummers die de stukken droegen, de nummers uit de door hen gemaakte inventaris waren ¹⁴. Gezien het feit, dat meerdere besturen zich met deze inbeslaggenomen papieren hebben beziggehouden en gezien het feit dat hun aanwezigheid in de archieven van de Frans-Bataafse tijd heel wel verklaarbaar was is besloten de stukken wel in de verzamelband op te nemen, maar wel als aparte collectie.

DE VERWERFING VAN HET ARCHIEF

De rechtstitel is (nog) onbekend

9 -PR, inv.nr. 127 besluit van 14 oktober 1795; PR, inv.nr. 105 rapport 10; PR, inv.nr. 29 besluit van 5 januari 1796.

10 -PR, inv.nr. 29 besluit van 21 januari 1795; PB, inv.nr. 104, eerste vergadering op 22 januari 1796.

11 -PB, inv.nr. 104, notulen van 4 april 1796.

12 -PB, inv.nr. 104, notulen van de vergadering op 6 juli 1796; PB, inv.nr. 39, ingekomen inventarissen op 30 september 1796.

13 -IAB, inv.nr. 16, besluit van 21 september 1798; IAB, inv.nr. 17, besluit tot uitvoering van het decreet van het Wetgevend Lichaam, genomen op 19 december 1798; IAB, inv.nr. 17, besluit van 29 maart 1799.

14 -Zie de Algemene inleiding hierover, p. 31.

Inhoud en structuur van het archief

INHOUD

Deze collectie, die waarschijnlijk slechts door toeval bewaard is gebleven, bevat een schat aan interessante stukken, vooral over 1786 tot 1789, die een verhelderend licht op deze woelige periode werpen.

ORDENING VAN HET ARCHIEF

De stukken zijn zoveel mogelijk gerangschikt in de volgorde die de Eerste Commissie van onderzoek erin heeft aangebracht. Dit bleek vrij eenvoudig te verwezenlijken, aangezien het grootste gedeelte van de stukken nog in deze volgorde lag. Verwarrend zijn echter de vele nummeringen die de stukken dragen. Bentinck had de stukken gerubriceerd volgens zijn methode en de Commissie heeft de pakken omgevormd, en soms daarna nog eens omgevormd tot nieuwe pakken, met steeds een nieuwe nummering, zodat sommige stukken drie verschillende nummers hebben. In de concordantie is naast de oude nummering ook aangegeven welke inventarisnummers welke rubrieken in het conceptrapport (PR, inv.nr. 105 rapport) 10 omvatten.

Verwant materiaal**BESCHIKBAARHEID VAN KOPIEËN**

Inventarisnummers van dit archief zijn niet in kopievorm beschikbaar

BESCHRIJVING VAN DE SERIES EN ARCHIEFBESTANDDELEN

- 1** Stukken afkomstig uit het archief van W.G.F. Bentinck van Rhoon, bij elkaar gebracht om de beschuldigingen die tegen hem zijn ingebracht te kunnen bewijzen, verzameld door de commissie tot onderzoek.
1786-1795 1 pak
Genummerd 1-152, vele nummers ontbreken, en A-F, E ontbreekt. De commissie heeft lijsten aangelegd waarop per hoofdpunt van de beschuldiging de stukken vermeld staan, die voor dit punt als bewijsmateriaal zouden kunnen dienen. Deze hoofdpunten zijn:
1. betreffende de oproer en deszelfs bewerkers
2. betreffende de omwenteling en deszelfs bewerkers
3. betreffende de onwettige remotiën en aanstellingen der regenten en ambtenaren
4. betreffende zo gerechtelijke als andere vervolginge der patriotten
5. betreffende de heerszucht en onderdrukking der patriotten
6. betreffende de bewerking van de oorlog tegen Frankrijk
7. betreffende belastingen, geldnegotiatiën etc.
Deze nummers zijn, evenals de inventaris waar deze indeling uit is overgenomen, te vinden in de inventaris van het archief van de Provisionele Representanten, inventarisnummer 105.
- 2** Stukken afkomstig van patriotten en patriottische sociëteiten, door of in naam van Bentinck van Rhoon na september 1787 inbeslaggenomen en stukken van Bentinck van Rhoons bemoeienis met sociëteiten.
1782-1787 1 pak
- 3** Stukken betreffende de samenstelling van militaire compagnieën.
1784, 1787, 1789 1 omslag
- 4** Stukken betreffende het mogelijk invoeren van een "generale volksrepresentatie" en de bedenkingen hiertegen.
1787 januari 30-augustus 25 1 omslag
In druk.
- 5** Resolutie over insubordinatie bij officieren in het leger, die onderdrukt moet worden, met bijlage.
1787 mei 3; 1787 3 stukken
In tweevoud.
- 6** Rekesten en adressen van gewapende burgercorpsen en besluiten, genomen in de Staten van Holland, over het uitvoeren van de verdedigingstaak en de benodigdheden hiervoor.
1787 mei 22 - augustus 29 1 omslag
In druk.
- 7** Resoluties betreffende een voorstel van Amsterdam om de hulp van de koning van Frankrijk in te roepen bij de problemen tussen de gewesten.
1787 juni 23, juli 6 2 stukken
In druk.
- 8** Stukken over het verwijderen van Utrechtse gedeputeerden uit de Staten-Generaal.
1787 juli 10 - augustus 9 1 omslag
Deels in druk.
- 9** Aantekeningen, pamfletten, gedichten en memories, opgesteld en verzameld door

Bentinck van Rhoon over de toestand in 1787, welke wegen bewandeld moeten worden om Willem V weer erkend te krijgen, en over het instandhouden van het stadhouderschap, concepten en afschrift.

1787, 1794

1 omslag

1. Deels in het Frans.

2. Deels in druk.

- 10** Aantekeningen van Bentinck van Rhoon van de vergaderingen en besognes van de Staten van Holland en de Staten-Generaal, klad.
1787 september 15 - 1788 december 13 1 pak
- 11** Stukken betreffende de benoeming en de werkzaamheden van Bentinck van Rhoon als baljuw van Den Haag.
1787 1 omslag
- 12** Stukken betreffende het verlenen van een "generale Amnestie" na de terugkeer van prins Willem V.
1787 november 21 - 1788 januari 29 1 omslag
Deels in druk.
- 13** Brieven en rekesten bij Bentinck van Rhoon, binnengekomen met anonieme informatie over (mogelijke patriotten), verzoeken om bescherming door patriotten tegen molestering en brieven over de toestand na de omwenteling.
1787 oktober - 1789 1 omslag
- 14** Rekesten gericht aan Bentinck van Rhoon, als lid van de commissie tot ontslag en aanstelling van ambtenaren en regenten na september 1787 en aan prins Willem V om aanstelling of ongedaanmaking van ontslag, met bijlagen.
1787, 1788 1 pak
- 15** Stukken betreffende de maatregelen in Rhoon, genomen door Bentinck als ambachtsheer na de restauratie in 1787.
1787-1789 1 omslag
- 16** Rekesten en brieven gericht aan Bentinck van Rhoon om bemiddeling bij werk en sollicitaties.
1787-1790 1 pak
Bij elkaar gebracht om na te kunnen gaan wie zijn hulp en voorspraak ingeroepen heeft.
- 17** Kwitanties voor Bentinck van Rhoon voor betaalde belastingen en geleverde diensten en rekeningen van vergoedingen door Bentinck gedaan.
1787-1790 1 omslag
- 18** Rekesten gericht aan prins Willem V en aan Bentinck van Rhoon om benoemd te worden als militair.
1787, 1788, 1789, 1794 1 pak
1. Genummerd 1-41, nr. 1-7,10-12, 14, 20-30, 33, 35 ontbreken.
2. Deels in het Duits en het Frans.
- 19** Brieven afkomstig van diverse personen in binnen- en buitenland, over de politieke toestand, spionage en geheime inlichtingen.
1787-1795 1 pak
Deels in het Frans en het Duits.
- 20** Gedichten gemaakt op Bentinck van Rhoon.

-
- 1788 en z.d. 2 stukken
Aanprijzingen als Oranje-vriend.
- 21** Brieven aan Bentinck van Rhoon, afkomstig van comte Durenne.
1788 januari 12 - augustus 20, 1789 januari 5, 1790 februari 3 1 pak
1. Genummerd 1-180.
2. De brieven zijn alle uit Den Haag, behalve de twee laatste die in Warschau geschreven zijn.
- 22** Concept-toespraak voor prinses Wilhelmina, geschreven door Bentinck van Rhoon.
10 oktober 1790 1 stuk
- 23** Stukken betreffende het protest van J. Schrassert van de "actie van violent spolie"
tegen hem ingebracht wegens het binnengaan van huize Doorwerth.
1790 1 omslag
In druk.
- 24** Stukken betreffende onrust in Polen, België en Frankrijk.
1790, 1792, 1793 1 omslag
1. In druk.
2. In het Frans.
- 25** Brieven gericht aan Bentinck van Rhoon als ruwaard van Putten, netten.
1790, 1792-1795 januari 17 1 omslag
- 26** Resolutie van de Staten-Generaal van 22 juli 1791, betreffende de vraag wat er met
het opperbestuur der koloniën moet gebeuren, als het octrooi van de WIC niet
verlengd wordt, 1791; met begeleidend schrijven van H. Fagel aan de Staten van
Holland. 2 stukken
1791
In druk.
- 27** Uitleveringsverdrag met Spanje voor "aufugerende zwarten" in de Westindische
kolonies, 1791; met begeleidend schrijven van H. Fagel aan de Staten van Holland. 2 stukken
1791
1. In druk.
2. Verdrag in het Frans.
- 28** Brieven over het bijeenroepen van de Staten van Holland en van de Ridderschap en
over de instructie van de raadpensionaris, met bijlage. 3 stukken
1792, 1794; 1792
- 29** Stukken betreffende het stroomopwaarts sturen van een kanonneerboot langs de
Rijn ter ondersteuning van de Pruisen in hun strijd tegen Frankrijk, net, afschriften
en gedrukt. 1 omslag
1793
- 30** Stukken betreffende pogingen om militairen te werven om tegen de Fransen te
strijden, concept en net. 1 omslag
1794, 1795
- 31** Plakkaat uitgevaardigd op 21 januari 1795 in Amsterdam, over de wijze waarop
militairen zich in ons land dienen te gedragen. 1 stuk
1795
In druk.